

72 / 2
87

ISSN 0132-5965

1987 ՈՅԿՈՒՆԻ №7

140

ილია ჭავჭავაძე • 150 •

გივი ზაზაშვილი

„ჩემო კარგო ქვეყანა...“ „1871 წელი, 23 მაისი“. ქართული ბანკი. „წელა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“. „მეფე ლირი“. „იკურია“.

უშეთში მომრიგებელ მოსამართლედ ილია ჭავჭავაძემ სუთი წელი იმუშავა. ამ დროს თბილისში ქართველი მოღვაწეების ახალი თაობა გაზეთ „დროებისა“ და ჟურნალ „კრებულის“ გარშემო შემოიკრიბა.

ახალი თაობის სიკა-

რგით გამხნეებულმა ილიამ 1872 წელს დაწერა ლექსი, რომელშიც თავის სამშობლოს მიმართავდა: ჩემო კარგო ქვეყანავ, რაზედ მოგიწყენია? აწმყო თუ არა გწყალობს, მომავალი შენია, რადგან ისეთი ახალგაზრდა მამულიშვილები გახვევიან გარს, რომლებიც შენს დიდებას აღადგენენ. მათ თავდავიწყებით უყვარხარ, მხოლოდ შენზე ფიქრობენ და ზრუნავენ, და შენთვის მტერს შეაკვდებიანო.

მაშინდელმა ახალმა თაობამაც კარგად იცოდა ილიას ფასი.

ცნობილი ქართველი საზოგადო მოღვაწე ნიკო ნიკოლოძე იგონებს:

— ახალთაობის მომხრენი შევავროვე და დავაჭერე, დუშეთში ავიდეთ, ილია ჭავჭავაძე მოვიყვანოთ, ისევ ქართულ მწერლობას დაუბრუნოთ და ქართული საქმეების სათავეში ჩავა-

ყენოთ-მეთქი... ამ მიზნით სუთჯერ მაინც ავსულვართ დუშეთს... ბევრჯერ დაგვიპატიუნია: მოდი, მეთაურად გავვიხდი, გვიწინამძღვრემეთქი.

ჭერ ისევ დუშეთში ყოფნისას დაწერა ილიამ ლექსი „1871 წელი, 23 მაისი“, რომლითაც პარიზის კომუნის დაცემას გამოეხმაურა. სულ რაღაც ორთვენახევარი იარსება კომუნამ—ფრანგი რევოლუციონერების ამ მთავრობამ—„ტვირთმიმეთ და მაშვრალთ მხსნელი“ მისი დროშა ისევ დაბლა დასცეს მავკრელებმა, კვლავ შეფერხდა ისტორია, შედგნენ განახლების ძალები, და კვლავ დაიდგარა წამებულთა წმინდა სისხლი.

იქნებ თქვენ წაგიკითხავთ ნაწყვეტი ფრანგი მწერლის ვიქტორ ჰიუგოს რომანიდან „განწირულნი“, რომელიც თორმეტი წლის ბიჭუნას —

გავროშის შესახებ მოგ-
ვითხრობს.

ქუჩებში უთენდებო-
და და უღამდებოდა გა-
ვროშს—აჭანყებულების
მიერ აღმართულ ბარიკა-
დებზე. მან არ იცოდა ში-
ში, ტყვიების ზუზუნში
ბარიკადიდან გამოდიო-
და და ქვაფენილზე
ტყვიებს აგროვებდა, თან
სიმღერით იმხნევებდა
თავს, ბოლოს კი ტყვიით
განგმირული დაეცა.

რამდენი ასეთი მსხვე-
რპლი შეუწირავს თავი-
სუფლებისათვის ბრძო-
ლას სხვადასხვა დროს,
სხვადასხვა ქვეყანაში...
და ილიას სწამს, რომ
ისტორიის წინსვლას, ჩა-
გრულების განთავისუ-
ფლებას მაინც ვერაფე-
რი დაუდგება წინ, ძვე-
ლი ქვეყანა ველარ გა-
უძლებს განახლების
გრიგალის ქროღვას, ბო-
რკილები დაიმსხვრევა,
გამეფდება ძმობა, ერ-

თობა, თავისუფლება და
დამკვიდრდება შრომის
სიხარული...

დღუშეთიდან თბილი-
სში ილია გადმოვიდა
მხოლოდ 1873 წელს,
როცა ქართული ბანკის
დაარსება გადაწყდა. ბან-
კის დაარსება პირველად
ცნობილმა საზოგადო
მოღვაწემ დიმიტრი ყი-
ფიანმა განიზარახა.

ბავშვებო! მთაწმინ-
დის პანთეონში თუ ყო-

18469

თავ. სსრ კ. პარკინსონი
სახ. საბ. რესპუბ.
პიპლოთიკა

ფილხართ, უთუოდ ნახავდით დიმიტრი ყიფიანის საფლავს. აკაკი წერეთელმა დიმიტრი ყიფიანს უძღვნა ლექსი „განთიადი“, რომელიც ალბათ ყველამ შეპირად იცით...

როცა ბატონყმობა გადავარდა და მთავრობამ გლეხები ყმობისაგან გაათავისუფლა, ყოფილ ბატონებს—მემამულეებს გარკვეული თანხა მისცეს. და აი, დიმიტრი ყიფიანმა დაითანხმა თავადობა, რომ ამ თანხის ნაწილი ქართული ბანკის დასაარსებლად გადაედო.

რისთვის იყო საჭირო ბანკი? ის უნდა დახმარებოდა ყველა ეროვნულ საქმეს.

ქართული ბანკის სათავეში, როგორც მაშინდელი საქართველოს ყველა თვალსაჩინო და საქვეყნო საქმის სათავეში, ილია ჩააყენეს, რადგან მისი სჯეროდათ, აფასებდნენ მის ცოდნას, გამოცდილებას, გონებასა და სიღარბაისღეს. თუ საქმეში ილია ერია, ეს იმას ნიშნავდა, რომ ეს საქმე ჩვენი ქვეყნისათვის გამოსადეგი იყო და სარგებლობას მოუტანდა მას.

ბანკის დასაარსებლად ნებართვა რომ აედო, ილია 1873 წლის გაზაფხულზე ჭერ მოსკოვს

გამგზავრა, მერე პეტერბურგს და ამ საქმეს ერთი წელი მოანდომა. რუსეთში ყოფნის დროს მან გაიცნო შემდგომ დიდი ინგლისელი დრამატურგის, უილიამ შექსპირის ქართულ ენაზე მთარგმნელი, ქართველი ქაბუჯი ივანე მაჩაბელი. ილია ინგლისური ენის შესწავლას შეუდგა და მაჩაბელთან ერთად თარგმნა შექსპირის „მეფე ლირი“.

თბილისში რომ ჩამოვიდა, 1875 წელს, ილია ქართული ბანკის თავმჯდომარედ აირჩიეს და ოცდაათი წელი ხელმძღვანელობდა მას.

ქართული ბანკი ხშირად ეხმარებოდა იმ საზოგადოებას, რომელიც ქართველებში წერა-კითხვას ავრცელებდა, ეხმარებოდა ახლადფეხადგმულ ქართულ თეატრს, თავისი შემოსავლით ინახავდა ქართულ გიმნაზიას, წინამძღვრიანთკარის სასოფლო-სამეურნეო სკოლას...

დიდი ამაგი დასდო ილიამ „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას“, რომელიც 1879 წელს დაარსდა. იგი ჭერ მისი გამგეობის წევრი იყო და მერე, გარდაცვალებამდე, — მისი თავმჯდომარე.

წერა-კითხვის გამა-

ვრცელებელი საზოგადოება მფარველობდა სკოლებს, აგროვებდა ძველ ქართულ ხელნაწერებს, მანვე ჩაუყარა საფუძველი ქართულ მუზეუმსაც. როცა საზოგადოებას გორდის ბიბლიოთეკა შემოსწირეს, გახარებული ილია თვითონ გაემგზავრა სამეგრელოში, სამეგრელოს მთავრის საზაფხულო სასახლეში, სადაც ის ბიბლიოთეკა იყო დაცული. მისი ხელმძღვანელობით წიგნები და ხელნაწერები აღნუსხეს, ყუთებში ჩაალაგეს, ჭორებს აპკიდეს და ქუთაისამდე ჩამოიტანეს, რომ მერე თბილისში წამოედოთ. ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას დაუტოვა ბოლოს ილიამ მთელი თავისი ქონება—თბილისში, ყვარელში თუ საგურამოში, და მთელი თავისი ლიტერატურული მემკვიდრეობაც.

1877 წელს ილიამ შემძლო ფრთა შეესხა თავისი სანუკვარი ოცნებისათვის — დაეარსებინა ყოველკვირეული გაზეთი „ივერია“. ორი წლის შემდეგ გაზეთი უშრინლად გადაკეთდა, ხოლო 1886 წლის პირველი იანვრიდან ყოველდღიურ გაზეთად იწყო გამოსვლა.

ეველას თავისი ადვილი უკნის

დავით ჯავახიშვილი

გზასე შემომხვდა ერთი სოფელი,
 უფრო კი — ნასოფლარი,
 ორღობეებში იდგა სიჩუმე,
 სახლებში სტევნდა ქარი...
 სოფლის სიდიდეს ძველად ზომავდნენ
 ცაში ასული კვამლით.
 გამთენიისას ზეცას ბზარავდა
 ევილი ახი მამლის.
 დღეს რაღა ხდება? ქალაქისაკენ
 მიუწევს ეველას გული
 და ძლივს ზოულობს თავისთავს კაცი,
 ჭრელ ბრობში ჩაყარული.
 მთვარე კი კვლავაც ანათებს ბილიკს...
 ევაილი სურნელს აუძევს...
 ეველას თავისი ადვილი შვენის,
 ეველას — თავისი საქმე.

ბანძი

არსებობს ქვეყნად განძი —
 — ცოდნა, მომცველი ეოვლის...
 რა აჩენს ცისარტყელას?
 რისგან შედგება თოვლი?
 რად გაიელვა ცაში?
 რატომ გავარდა მუხი?
 რამ დააწოფა ეანა?
 რატომ ასხია ხეხილს?
 როგორ ადნობენ ლითონს?
 როდის უბერავს ქარი?
 რას ნიშნავს სიტყვა „ხვითი“?
 რა არის მინანქარი?
 ვინ ცხოვრობს სღვეების ფსკერზე?
 რა ხდება მიწის შიგნით?...
 თუ შეიუვარე, გატყვის
 ამას ეველაფერს
 წ ი გ ნ ი .

მხატვარი ლალი ლომთაძე

რეზი გენერალი პაპა

ნოზარ კაკელიძე

გალმა-გამომღელ სოფლის ბიჭებს მწვანედ აბიზინებულ მდღელოზე თავი მოეყარათ და ცხარედ კამათობდნენ.

— მე არ ვიცი, ძმაო! — ხმამაღლა გაყვიროდა გაღმითა სოფლის მკვიდრი, ჭარაქაშვილების ვივი, — კიდევ რომ თვალი დაგკრა ჩვენი სოფლის ბაღ-ვენახებში თქვენს აბუზარა თხებს, გამეფმშვიდობეთ!

შეჰყვნენ, შეჰყვნენ ბიჭები და ბოლოს წაკინკლავდნენ კიდევ.

— მოიცათ, ბიჭებო! — ჩაილაპარაკა ლევანმა, — ეგრე რა გამოვა, არ ჯობია დაესხედეთ და წესიერად მოვილაპარაკოთ?

— არა! — მტკიცე უარი განაცხადა გაღმეულმა ვივიმ, — ბევრიც ვილაპარაკეთ, მაგრამ არაფერი გამოდის! — მერე კეფა მოიქეჯა, — მოდით ვიჩხუბოთ! და ვინც გაიმარჯვებს, იმან მწყემსოს ორივე სოფლის თხები, კარგი?

— ვიჩხუბოთ? — გაოცებით მიაშტერდა ლევანი ჭარაქაშვილების ვივის, — ცანცარა თხების გულისთვის ერთმანეთს გადაგვიკიდოთ?

— ჰი, ჰი, ჰი! — ჩაიქირქილა ვივიმ, — რა

კურდღლებივით დაფრთხნენ, ეე!

ბიჭებმა ერთხანს კიდევ იდავეს, და ბოლოს შეთანხმდნენ, ხვალ აქვე შეხვედროდნენ ერთმანეთს და ეჩხუბათ.

სალამოს ლევანი უგუნებოდ დაბრუნდა შინ და ყველაფერი პაპას უამბო.

— მაშ ჭარაქაშვილების ბიჭია ჩხუბის თავი? — შეათვალღერა ნიკო პაპამ შვილიშვილი.

— ეგრეა და! — მხრები აიქნია ლევანმა, — ვერაინ ვერ გადაათქმევინა!

მეორე დღეს, როცა ლევანი დათქმული ადგილისაკენ გაეშურა, ნიკო პაპამ თავისი სამხედრო ტანსაცმელი მოსთხოვა ბებოს.

— ნაავადმყოფარს კიდევ გაციება გინდა? — შეიცხადა ბებომ.

— სერიოზულ საქმეზე მივალ, ჩქარა ამოაწყე!

*

გალმელ-გამომღელი ბიჭები უკვე საჩხუბრად იყვნენ გამზადებული, როდესაც ერთერთმა დაიძახა, შეხედეთ, ბიჭებო, გენერალი მოდისო!

ბიჭები გაშეშდნენ.

— ბიჭოს! — წამოიძახა ლევანმა, — პაპა-ჩემი მოდის, ეე!

ნიკო პაპამ ყველას საერთო საღამო მისცა.

— გამარჯობა, ვმაცვილებო! — უთხრა და მხედრულად მიესალმა.

— გამარჯობა! — ერთხმად უპასუხეს ბიჭებმა.

ნიკო პაპამ ხელები ზურგსუკან დაიწყო და გაშეშებულ ბავშვებს აუჩქარებლად ჩაუარა.

— შენ რა გქვია, ბიჭუნი? — შედგა ნიკო პაპა ერთ-ერთი «ჯარისკაცის» წინაშე და ნიკაპზე ხელი მოუთათუნა.

— დათო! — დაბნეულად მიუგო ბიჭმა და წელზე ჩამოკიდებულ «ხმალს» აღმაცვრად დახედა.

— ეს კარგი ხმალი პაპამ დაგიშინა? — სადავეს ხელი შეაგლო ნიკო პაპამ.

— არა! — თავი გააქნია ბიჭმა, — მე თავად გამოვთადე, პაპაჩემი ფრონტზე დაღუპულა.

— პაპაშენი სადღაა, შვილო? — ახლა მეორე ბავშვს მიუბრუნდა ნიკო პაპა.

— არც მე მყავს პაპა! — ხმა გაგებზარა ბიჭს, — სამამულო თმში წასულა და აღარ დაბრუნებულა, ვგრე მიაშო მამაჩემმა!

ნიკო პაპა ახლა ჭარაქაშვილების გივის წინ შედგა.

— შენ ჭარაქაშვილებისა არა ხარ?

— დიახ, გივი მქვია! — თავი ჩაჰხარა ბიჭმა და ფეხსაცმლის წვერით მიწას ჩიჩქნა დაუწყო.

ნიკო პაპამ ბიჭის მხარზე გადაკიდებულ თოფს შეაგლო თვალი და გაიღიმა.

— პოო, მაშ ჭარაქაშვილებისა ხარ? — წამით ნიკო პაპამ ცას აპხედა, — თითქოს იქ ვიღაცას დაეძებსო, და მერე განაგრძო, — აი, მე და პაპაშენი კი ფრონტზე ერთად, მხარდამხარ ვიბრძოდით. მამაცი და შეუპოვარი მებრძოლი იყო, პოლკის თვალი და სიამაყე, მერე ბედმა უმუხთლა, გმირულად დაიღუპა ბრძოლის ველზე. მაშინ სამშობლოს უჭირდა, მტერს ვებრძოდით...

აქ მცირე პაუზა გააკეთა ნიკო პაპამ, ღრმად ამოიხრა.

— ერთმანეთთან რა გაქვთ საჩხუბარი?!

— ყველას გასაგონად იკითხა.

ხმა-კრინტი არავის დაუძრავს. ლევანმა პაპას ხელი ხელზე მოუჭირა.

მოულოდნელად ჭარაქაშვილების გივი «თოფი» ჩამოიხსნა და ჯაგებში ისროლა, მერე ცრემლიან თვალები მჯიდვით ამოიშრა, ადგილიდან მოწყდა და ლევანთან მიიჭრა. გაღმელ-გამოდმელებმა «იარაღი» დაფარეს და ერთმანეთს გადაეხვევნენ.

პაპ აპაპი

გვეს სიზმარი სკანისა, ანუ

„არა შეჯღა მწყერი ხეს, არა იყო გვარი მისი“

ავთანდილ ზურაბიძე

ანსურდა მალეობარა:
 — სკოლისაკენ, ბეჭე, ჩქარა!
 წამოიჭრა ბიჭი ზეზე,
 გამოვარდა გარეთ, მხეხე...
 დაიბანა ხელი, ზირი,
 მერე სწრაფად შეიმშრალა
 და გასძახა, — ტანსაცმელი
 მომართვიეთო, აბა, ჩქარა!
 რა ქათქათა ზერანგია,
 დაუმშვენა ბანტა ეელი!
 ეს — ლაშაზი ჭრელი წინდა,
 ეს — ახალი ფეხსაცმელი!
 გადაიცვა შავი ფრავი,
 ლამის მერცხნალს დაემსგავსა.
 ამისთანა სილამაზე
 არ მოუვა არვის აზრად.
 ბეჭე ბიჭმა გაიღიმა
 და თვალეები გააბრწყინა,
 როცა მამამ მიაწოდა
 ვიოლინო ზაწაწინა.
 დედამ ნახად გადაკონცა,
 მოეფერა, თან დალოცა.
 აცოლეებენ მეგობრები:
 — დო, რე, მი, ფა, სოლ; ლა, სი...
 თან გზადგეს უძღვრიან:
 — ბეჭე მიდის სკოლაში!..

*

დიდ დარბაზში შეკრებილა
სჯამოცდრო კომისია.

ბეჭე ბოლოს გაიძახეს,
 /შეშალათ, მგონი, სია!/.
 გადახედა დათვმა მელას,
 ბულბულმა — შაშვს, შაშვმა — ტურას...
 გაიფიქრეს: — „რა ლამაზად
 ახატულა, ჩახატულა!“ —
 გაუღიძეს, დაამჟღავნეს,
 გაამხსნევს ზაწაწინა:
 — შენ იუავი, ღელის ზირას
 რომ მღეროდი ამას წინათ?
 არ აღელდე, ბეჭე ბიჭო,
 არაფერი აურიო,
 მთელი ძალით გამოხატე
 ნიჭი მუსიკალურიო...
 — ეს რა არის? — ვიოლინოს
 მიუთითა ტურამ დინჯად:
 — რა არის და... ზიანისო! —
 უზახუნა ბეჭე ბიჭმა.

მხატვარი ბასო სილაგული

— ეს რაღაა? — ზიანიზოს
 გაუშვირა დათუმა ტორი...
 — აღარც მახსოვს კარგად, მგონი
 ჩანგია თუ საქსაფონი!
 გაეღიმათ, იხურჩულეს...
 ბეჭე ფიქრობს: „— ეველა მაქებს,
 საქარეინულს მანუქებენ,
 კარგად მიდის ჩემი საქმე“.
 ბულბულმა თქვა: —ხმაც გავსინჯოთ,
 მენ ეელი მოიღერეო,
 და რა იცი, სულ ერთია,
 შენებურად კვიძლერეო...
 ბეჭემ ერთი ბიჯი წადგა
 და მთელი ხმით აღრიალდა:
 „მე ჰატარა ბეჭე ვარ,
 გამოვდივარ სცენასზე,
 რა დროს ჩე-მი სიმ-ღე-რა-აა,
 ჰა-ტა-რა ვარ ევე-ლა-სეე!...“
 და რაც მოხდა, უცებ მოხდა,

/არ ვტუყვივარ ამხს, არა!/
 ბეჭეს ხმისგან მინა ვასკდა
 და კედლები გაიძწარა...
 ჩამოცვივდა გაჯი, /სილა,
 /რა ლამაზად ჩანდა უწინ/,
 ატედა ერთი რახარუსი,
 ატედა ერთი ლაწალუწი...
 რაღა ბევრი გავაგრძელო,
 მოგახსენებთ ბარემ:
 როგორც იქნა, კომისიამ
 ძლივს გაასწრო გარეთ.

*

გარეთ წვიმდა, ცას ღრუბლები
 შავად ჰქონდა გარული.
 მოანბოტებს ბეჭე ბიჭი,
 ვაჯში ამოვანგლული...
 სახლში მამამ დაამშვიდა, —
 შენც ივარგებ შევილადო,
 ნუ იდარდებ, დაწეკი და
 დაიძინე ტებილადო.

*

თუ გსურთ გითხრათ მართალი,
 ამაზეა ნათქვამი:
 ჰური უნდა გამოაცხოს
 გამოცდილმა საზაზმა;
 ფესხსცემელი უნდა კეროს
 მეჩექემე თუ ხარაზმა;
 სიმღერა კი — ბულბულის და
 შავი შაშვის არის საქმე,
 არწივი რომ შეეცილოს,
 გაგონილა, განა, სადმე?
 ჰოდა, თუ გსურთ მართალი,
 ამაზეა ნათქვამი:
 — თავის საქმე ოსტატოვით
 ქვეუანაზე არვინ იცის, —
 არა შეჯდა მწეერი ხესა,
 არა იყო კვარი მისი!

რობოტი, რობოტის ჩოქინას ჩამოკვავდა და გოგოლა

პარლმ ტაბატაძე

ბიჭს ძალიან უყვარდა წიგნების კითხვა, ჩხირკედლაობაც ეხერხებოდა. ჰოდა, ერთხელაც, გადაწყვიტა გაეკეთებინა რობოტი — ისეთი ჭკვიანი მანქანა, საქმეშიც რომ დაეხმარებოდა და მეგობრობასაც გაუწყვედა. დიდი შრომისა და წვადების შემდეგ, სკოლის ამხანაგებთან ერთად, მან მართლაც შექმნა რობოტი.

რობოტი დადიოდა, საქმიანობდა, თავისებურად ლაპარაკობდა კიდეც... თავზე ყურებივით ორი გრძელი ანტენა ჰქონდა და ძალიან ჩამოჭვავდა პატარა სახედარს. ამიტომაც ბიჭმა მას ჩოქინა შეარქვა.

— ჩოქინა, ჩანთა წამომიღეო! — დაუძახებდა ხოლმე, და რობოტსაც ჩანთა მოჰქონდა. თუ ბიჭი დაავალებდა, დედიკოს მოეხმარეო, დაუზარებლად ეხმარებოდა: იატაკს აპირალებდა, ჭურჭელს რეცხავდა... თუ ბიჭი ეტყოდა, — ჩოქინა, ამოცანა ამომიხსენიო, იმასაც უშალ ამოუხსნიდა. მაგრამ რობოტმა არ იცოდა მეგობრობა, არც სიყვარული იცოდა. არ იცოდა, რა იყო ერთგულება და სიამაყე. არ იცოდა, ვინ იყო ცრუპენტელა და ლაჩარი, არც ყოყლოჩინები და მამბეღარები ენახა. ბიჭი სულ ერთსა და იმავეს ჩახიჩინებდა: უნდა არჩევდე ავსა და კარგსაო. მაგრამ რობოტი ხომ ცოცხალი არსება არ იყო, ის მხოლოდ იმას ასრულებდა, რაც მეხსიერების ბლოკში ჰქონდა ჩაწერილი და რასაც კომპიუტერი კარნახობდა.

ერთხელ, როცა ბიჭი სკოლაში იყო, რობოტი ქუჩაში გავიდა და გზას დაადგა. ერთ დიდ ჭიშკარს მიადგა და ეზოში შეიხედა. ამწვანებულ მინდორზე ძროხა და ბოჩოლა ჭიდაობდნენ, ერთმანეთს შუბლებით აწვებოდნენ.

— უი, დედიკო, მგელიო! — დაიძახა

შეშინებულმა ბოჩოლამ და ჭიშკრისაკენ დაიწყო ყურება.

— არა, შვილო! — გამოიხედა ძროხამაც. — ეს მგელი არ არის, ეს ჩოქინააო.

— მე ჩოქინა არა ვარ, მე რობოტი ვარო! — თქვა რობოტმა და ეზოში შევიდა.

— რობოტი ვინდა არისო? — გაოცდა ძროხა.

— ჭკვიანი მანქანა ვარ, რასაც დამავალებთ, ყველაფერს შევასრულებო. — აუხსნა რობოტმა.

— უი, რა კარგიაო! — იყვირა ამის გამგონე ბოჩოლამ.

— თუ საჭიროა, რთულ მათემატიკურ ანგარიშებსაც ჩავატარებ, შემიძლია ხატვაც და სიმღერაცო. — განაგრძო რობოტმა.

— თუ ასეა, დაითვალეთ, გეთაყვათ, — სთხოვა ძროხამ. — რამდენი ბოთლი რძე უნდა მოვიწველო, თუ სამი ბოთლი საბავშვო ბალს უნდა გავუგზავნო, ერთი ბოთლით ფაფა უნდა მოვადულო, ხუთი

ბოთლიდან ყველი უნდა ამოვიყვანო, ორი ბოთლიდან მაწონი შევაღედო, ხოლო ნახევარი ბოთლი ბოჩოლამ დალიოსო?

— თერთმეტი ბოთლი და ნახევარიო!
— უპასუხა უმალ რობოტმა.

— მაშინ იქნებ ბოჩოლასთან დარჩეთ, ივარჯიშოთ, მე კი საბალახოდ წავალო.

— დარჩი, არ გაგაბრაზებო. — ჩაილაპარაკა მორცხვად ბოჩოლამაც.

— კარგი, დავრჩებიო. — დაეთანხმა დედა-შვილს რობოტი.

ძროხამ საწოვარაწამოცმული ბოთლით რძე მოიტანა, რობოტს გადასცა, — თუ ბოჩოლას მომივდა, დააღევიწეო, და საბალახოდ გაეშურა. როგორც კი ძროხა ეწოდან გავიდა, ბოჩოლამ აიწყვიტა, კული აიპირინა და ეწოში წინ და უკან სირბილს მოჰყვა, თან რობოტს უხმობდა: — მოდი, სირბილში გამეჯიბრეო!

— მე სირბილი არ ვიცი, თუ გინდა, მათემატიკაში გავარჯიშებო! — უპასუხა რობოტმა.

— არა, არ მინდა! მეჭიდავეო, — შე-

სძახა ბოჩოლამ, თავი დახარა და გამოქანდა.

— მე არც ჭიდაობა ვიცი, მოდი, გეოგრაფიაში გამეცადინებო, — გაერიდა რობოტი.

ბოჩოლამ ისევ შემოურბინა ეწოს და ტრახხს მოჰყვა: — ძალიან ძლიერი და ნებიერა ვარ, მამაჩემს ვგავარ, მოდი, შუბლებით მივაწვეთ ერთმანეთსო.

რობოტმა კი რძით სავსე ბოთლი აიღო და გაუწოდა, უკვე დროა, დალიეო.

— არ მინდა, მე რძეს არ ვსვამ, გადააქციეო. — თავმომწონედ თქვა ბოჩოლამ.

რა უნდა ექნა რობოტს? ის ხომ ბრძანებებს ასრულებდა. ჰოდა, წამოაძრო ბოთლს საწოვარა და გადააპირქვავა.

— ახლა კი მეჭიდავეო, — თქვა ბოჩოლამ და რობოტისკენ გამოქანდა. რობოტმა ზურგი უჩვენა, ბოჩოლა რობოტს მთელი ძალით შეეჯახა და რაკი რობოტები რკინისები არიან, ბოჩოლას დრუნჩი მწარედ ეტკინა და აღრიალდა.

ამასობაში ჭიშკარს ძროხა მოადგა, ატირებული ბოჩოლა რომ დაინახა, შეიცხადა: — რა მოხდა, ვინ გცემო?

— რობოტმა მცემო! — შესჩივლა ბოჩოლამ.

— რა დაგიშავა ბოჩოლამო?! — აღშფოთდა ძროხა.

— რძეც გადააქცია, არ დამაღევიწინო! — ფულუკუნებდა ბოჩოლა.

„მე ჭკვიანი და დამჯერე რობოტი ვარ!

— დაიწყო ფიქრი რობოტმა, — ბოჩოლა კი ყოყლოჩინა და მამბულარა ყოფილაო!“

— დაასკვნა და ჭიშკარს მიაშურა: — შენთან ვერ ვიმეგობრებო! — მხოლოდ ესღა თქვა.

— დარჩი, აღარ გაგაბრაზებო! — დაედევნა ბოჩოლა, მაგრამ რობოტმა მიხი თხოვნა აღარ შეასრულა, მეხსიერების ბლოკში კი სამუდამოდ ჩაიწერა: ბოჩოლა ყოყლოჩინა და მამბულარაა, ასეთებს უნდა ერიდო, ვიდრე არ გამოსწორდებიანო!

მოგზაარალი კალი

მთარ იმნამძ

როგორც იყო, ნინიკოს ოცნება შეუსრულდა. მშობლებმა დაბადების დღეზე თოვლივით ქათქათა, გრძელბეწვა ლეკვი აჩუქეს. გოგონამ პატარა ცუგოს ბუთხუშა დაარქვა და გვერდიდან აღარ იცილებდა: აჭმევდა, ასმევდა, უვლიდა და ასწავლიდა ყველაფერს, რისი შესწავლაც ძალღს შეეძლო.

ნინიკომ რომ სკოლაში სიარული დაიწყო, ბუთხუშა უკვე ჰკვიანი და დამჭერი ძალღი იყო. ორ ფეხზე სიარულიც კი იცოდა, ხელის ჩამორთმევაც და, წარმოიდგინეთ, მუსიკალური ნიჭიც აღმოაჩნდა. სიმღერას რომ გაიგონებდა, ჰერ გაინაბებოდა, შემდეგ უკანა ფეხებზე დადგებოდა და ხმას ააყოლებდა.

სკოლებში საზაფხულო არდადეგები დაიწყო. ნინიკო დღესასწაულზე წასასვლელად ემზადებოდა. დღით ადრე ადგა. ვარდისფერი, ფარფაშა კაბა ჩაიცვა, წითელი ფეხსაცმელები მოირგო, მერე ბუთხუშას აჭამა, დაარიგა, უჩემოდ არსად წახვიდყო და სკოლისაკენ გასწია.

საზეიმოდ მორთული სპორტული დაბაზი ბავშვებით იყო გაჭედღლი. მასწავლებლები ბავშვებს ლექსების სათქმელად ეპატიუებოდნენ. პატარა გოგო-ბიჭები ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ. უეცრად დაბაზში სიცილ-ხარხარი ატყდა, ბავშვების წრეში ომახიანი ყეფით შემოიჭრა ბურთივით მრგვაღი, თეთრი ძალღი და ვიღაც ონავრის მიერ კულღე მიბმული თუნუქის სათამაშო მანქანა ხმაურით შემოაგორა. ნინიკოს სუნთქვა შეეკრა. ჰოი, საკვირველებავ! ეს ხომ მისი ბუთხუშა იყო! რაც უფრო გარბოდა ძალღი, მით უფრო ხმაურით მისდევდა მას მანქანა. ნინიკოს ისე შერცხვა ძალღის საქციელი-სა, რომ თავი მოიკატუნა, ვითომ არც კი იცნობდა.

სიცილ-ხარხარში ბუთხუშამ ხმაურით შემოურბინა წრეს და როგორც იყო, მანქანა ჩამოიციღა. მერე უკანა ფეხებზე დადგა და პატრონის ძებნა დაიწყო. ნინიკო რომ დაინახა, მისკენ გაქანდა და ზედ შეახტა.

ნინიკო მიხვდა, რომ ბუთხუშა მას სახღიდანვე გამოედევნა და უქმაყოფღოდ შეაცქერდა მეგობარს. უტებ ბუთხუშამ კატის ნიღბიან ბიჭს მოკრა თვაღი, მისკენ გაქანდა და ყეფა დაუწყო. ბიჭმა ნიღბი მოიხსნა და ძალღს გადაუგღო. ბუთხუშამ ერთი-ორჯერ გაჭკრა თათი ნიღბს და მერე ისეღ ნინიკოსაკენ გაიქცა. ამის შემხედვარე პატარებმა ერთი შივიღ-ხივიღი ატეხეს.

ზეიმი გრძელდებოდა. ბავშვებმა ახლა სიმღერა წამოიწყეს. ნინიკოს ფეხებთან ჩაცუტყულმა ბუთხუშამ მაშინვე ყურები დაცქიტა, შემდეგ უკანა ფეხებზე დადგა, კისერი წაიგრძელა და თვი-თონაც სიმღერას აჭყვა.

მოსწავლეების ხმებში იმდენად გამოირჩეღა ძალღის გაბმული „სიმღერა“, რომ ბავშვები გაჩუმდნენ და ძალღს მი-აჩერდნენ, შემდეგ კი ტაშის გრიაღით დააჭიღღოვეს.

ივინ მღვდროშვილი

სვანური კომუნა

ბავშვებო, თქვენ კარგად იცით, რომ ამ ზამთარს საქართველოს დიდი სტიქიური უბედურება დაატყდა თავს. წყალდიდობა, მეწყერებმა და ზვავებმა დატბორა და დააზიანა ბევრი ჩვენი დაბა თუ სოფელი.

განსაკუთრებით დაზარალდა ჩვენი სამშობლოს ერთ-ერთი თვალწარმტაცი კუთხე — სვანეთი, რომელიც კავკასიონის მაღალ, მარად თოვლიან მწვერვალებს შორის მდებარეობს.

ულამაზეს სოფლებში — მულახსა და უშგულში ზვავებმა წალეკეს ყველა ნაგებობა, რომელიც კი მათ წინ გადაეღობათ. მაგრამ სწორედ აქ მოხდა ერთი საოცრება, რომელსაც არავინ ელოდა!

გამანადგურებელმა ზვავებმა ძვრაც ვერ უყვეს უძველეს სვანურ კოშკებს, ერთი ქვაც კი ვერ გამოაცალეს მათ... რატომ?

როგორც ჩანს, მარად ზვავსაშიშ ადგილებში მცხოვრებმა სვანთა წინაპრებმა საუკუნეთა მანძილზე მოახერხეს შეექმნათ ისეთი ნაგებობები, რომელთაც არათუ მომხდლური მტერი, თვით უმძვინვარესი სტიქიაც კი ვერაფერს აკლებდა...

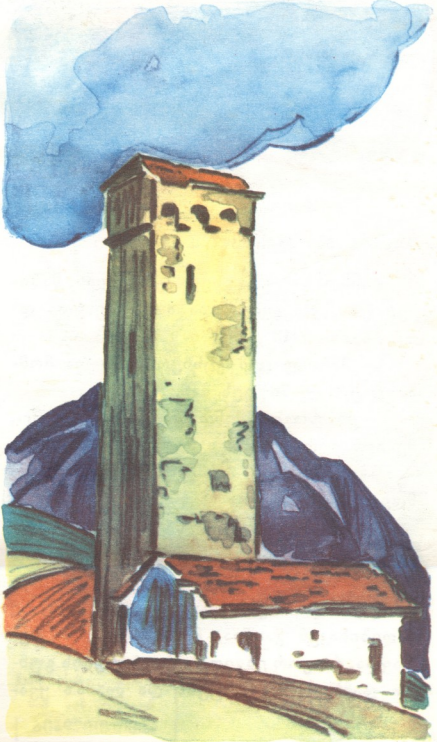
აღბათ ამიტომაც შეარქვეს ძველმა ბერძნებმა სვანეთის მკვიდრთ მოსინიკეები, რაც მათ ენაზე კოშკებში მოხინაღრეებს ნიშნავს.

ამჟამად სვანეთში ხუთასამდე კოშკი და კოშკის ნანგრევია აღნუსხული. ისინი ძირეულად განსხვავდებიან მთის სხვა არსებული კოშკებისაგან. ეს მაღალი შენობები ოთხ ან ხუთ სართულიანია და აგებულია მტკიცე ქვიტკირით. პირველ სარ-

მხატვარი გიორგი როინიშვილი

თულებზე სამეურნეო და საცხოვრებელი სათავსოები იყო მოწყობილი, ხოლო ზედა სართულებზე სათვალთვალო და საბრძოლო ოთახები იყო განლაგებული. კოშკებს სახურავები ქვისა ჰქონდა.

განსაკუთრებული სიმაღლით გამოირჩევიან საყარაულო კოშკები, საიდანაც სამშობლოს მოყვარული მედგარი სვანები ფხიზლად დარაჯობდნენ უღელტეხილებს, რათა იქიდან მტერი არ შემოჭრილიყო საქართველოში.

შეითხვევა გადასასვლელზე

ზოთა ამირანაშვილი

ცეროდენა ბაღლები
ნათია და მინდია,
კონტად გამოწობილან,
სასეირნოდ მიდიან.
გადასასვლელს მიაღწენ,
წითლად ელავს ფარანი,
გაძეღვლები იცდიან,
არ გადადის არავინ.
მაგრამ, ერთი შეხედეთ
ცუტრუმელა ჰაწიებს,
ადირეს თავები,
არსეინად გასწიებს.

და უცნობად აღმოჩნდენ
მანქანების ალღაში,
აირია ქვეყანა,
აბეღა ერთი განგაში.
ბავშვებს საურთხე ელოდათ,
რალა დასამაღია,
კიდევ კარგი, მძღოლებმა
იეოხადეს ძალიან...
ჰოდა, კარგად გახსოვდეთ,
მინდია და ნათია:
გზა ხსნილია, როდესაც
მწვანე შუქი ანთია.

ლეგა ღრუბელი

გუნთიარ ჰისა, პირია კლიანი.

გაჩნდა თუ არა ლეგა ღრუბელი, მაში-
ნვე ცას, მდელოსა და მზეს შეხედა და
იკითხა: — ხომ ლამაზი ვარ?

— მართლაც მშვენიერი ხარ და მომ-
ხიბლავი, — მიუგეს მას.

— ო, როგორ მინდა ქვეყანა მოვიარო,
მე ხომ ჭერ არაფერი მიხილავს!?

— მერე ვინ გიშლის? — გაიკვირვა
მდელი.

— აბა შენ იცი! — წააქეხა მზემ.

თავდაპირველად ლეგა ღრუბელმა
ტბაში ჩაიხედა, წყალში არეკლილ ხეებს,
სახლებს და მთებს მოავლო თვალი, მერე
ბაღებისაკენ გასწია. მიცურავდა და ხე-
დავდა, როგორ ეხვეოდა ფუტკრების გუნ-
დი დაშკლადარ კვირტებს და ლამაზ ყვა-

ვილებს.

შემდეგ ჩანჩქერს წაადგა თავს და წყა-
ლში მოფართქალე თევზები დალანდა,
ბოლოს ტყისპირს გაუყვა და შრიალის
ხმა შემოესმა. ეს ქარი იყო, ხის კენწე-
როებს ეთამაშებოდა.

ლეგა ღრუბელმა ძველი რკინიგზაც
დაინახა, მერე მატარებელიც შენიშნა,
წოწოლა მთაზე რომ მიბობდავდა და მე-
ტისმეტი ჭაფისაგან ძლივსლა ქშოტინე-
ბდა.

„ორთქლმავლიდან ამოდიან ღრუბლე-
ბი“, გაიფიქრა ლეგა ღრუბელმა, „მაგრამ
რატომ მაინცდამაინც შავი საკვამური-
დან?“

ლეგა ღრუბელი მატარებელს აედევნა

და მოულოდნელად ბავშვების სათამაშო მინდორს გადაუქროლა. შეცბა — მინდორი გადაყვითლებულიყო, ბალახი გამხმარიყო.

— მოგვეცი, მზეო, ჩრდილი, — იხვეწებოდნენ ყვავილები და ბალახები.

— ძალიან გვცხელა... — წრიპინებდნენ ჩიტები.

— ნეტავ იწვიმებდეს... — ოცნებობდნენ ბავშვები.

— როგორ? — გაიოცა ლეგა ღრუბელმა, — როგორ უნდა იწვიმოს?!

— მოუხმე ქარს და ღრუბელს, — ურჩია მზემ.

„კეთილი“ — გაიფიქრა ლეგა ღრუბელმა, „დე, იყოს ასე!“

მალე ქარი ამოვარდა და აცივდა კიდეც.

პატარა ღრუბელი ლამის გაიყინა, უნებლიედ თვალზე კურცხალი მოადგა და ატირდა.

ასე მოიყვანა ლეგა ღრუბელმა წვიმა. ყვავილებმა თავები წამოსწიეს, ბალახები გამოცოცხლდნენ.

ჩიტები გუბეში ფრთებს აფართხუნებდნენ და თან წყალს სვამდნენ.

ბავშვები ჟივილ-ხივილით დატყაპუნებდნენ პატარა ტბორებში და წყლის შხეფებს აქეთ-იქით აწუწებდნენ.

ყველანი მადლობას უხდიდნენ ლეგა ღრუბელს.

— უოჩად, შენ კარგად მოიქეცი! — შეაქო ცამ.

— პირველად მოიყვანე წვიმა? — ჰკითხა მდელომ.

— დიახ, — უპასუხა ლეგა ღრუბელმა, — ეს ჩემი პირველი წვიმაა.

აღტაცებული ღრუბლის შემხედვარე მზესაც გაეცინა და ნაწვიმარ ცაზე შვიდფერი ცისარტყელა გამოჩნდა. ეს იყო ყველაზე ლამაზი ცისარტყელა ამ ქვეყნად.

თარგმნა თამარ მაიისაშვილმა.

საქ. სსრ კ. მარქსის მხატვარი მანანა მორჩილაძე
სახ. სახ. რესაუზ.
ბიბლიოთეკა

რდებიან ბარტყები და 10 დღეში ტოვებენ ბუდეს...

...გასულ ზაფხულს ბედმა შირაქის გაშლილ ველებში მომახვედრა. ყველგან, სადაც კი თვალი მიწვდება, შორეულ მტრედისფერ კლდეებამდე, გადაჭიმულია მწვანე ბორცვთა გრუხილები. თეთრ მძივებად არის გაფანტული ფერდობებზე ცხვრის ფარა...

მსუბუქად მივაბიჯებ აყვავებულ ველზე. აი, შორს უკვე გამოჩნდა ვერცხების მწყობრი რიგი, შებუსუსული ნორჩი ფოთლებით. მათ უკან ბარაქიანად, მწვანედ ლაპლაპებს საშემოდგომო ნათესები, აქა-იქ ველური ყაყჩოების ცეცხლისფრად ანთებული ლაქებით...

უცებ მოკაშკაშე ციდან შფოთიანი რაკაკი გაისმის. მოჩადობული ვეძებ თვალეზით მთრთოლვარე წერტილს, და აი სიმღერის ნაცვლად უკვე საოცარი სტვენა იწყება. სადღაც, მინდვრის ბოლოს კი, გაისმის ბალახებში ჩამალული მშიშარა მწყერის მკაფიო რაკუნია...

აი, აქ შირაქის ველზე მოვისმინე პირველად ტოროლას გალობა...

ტოროლა

ბორის ქობრაშვილი

ველის ტოროლა არც ბუჩქიდან წამოიწყებს თავის სიმღერას და არც ხიდან. სრიალ-ტრიალით აიჭრება მაღლა და თითქოს რეკავს — „ცას წავალ! ცას წავალო!“ — ლურჯი უფსკრულიდან აფრქვევს დემიწაზე გაზაფხულის წკრიალა ჰანგებს. ამიტომ არის, რომ აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში ტოროლას ცასწავლას ეძახიან.

სიმღერის დამთავრებისას ტოროლა ქვასავით ეშვება დაბლა და ნაცრისფერი ქოჩრის რხევით მკვირცხლად მიცუნცუნლებს თავის მეგობარ დედალთან, რომლისთვისაც იღვრებოდა ეს ციური სიმღერა...

როგორც ყველა დიდი მომღერალი, ტოროლაც ვერ ეგუება ჭრელაჭრულა მოკაშმულობას. მას მეტად სადა სამოსი აქვს — ნაცრისფერი ბუმბული და მურა წინწყლებიანი ზურგი.

გულმოდგინედ, ღერო-ღერო წნავს დედალი ბუჩქის ძირას თავის მარტივ ბუდეს. შიგ ბრტყელ ეკალას თეთრ ბუმბულს ჩააფენს, ორი კვირა კრუხობს ბუდეში, დებს 3—5 ღია რუხი ფერის დაწინწყლულ კვერცხს. სწრაფად წამოიხ-

ქართული ქაქალები

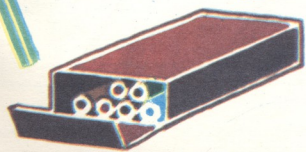
ბუსუსა სუნუსა

ნუგზარ აფხაზაძე

თანატოლი ჩხირებია,
ნაირ-ნაირ ფერისანი,
უველა ბუსუსის ნატვრა არის, —
იცანი თუ ვერ იცანი?

გიორგი მარცვალაშვილი

ბუსუსა მცენარე არის,
ცეცხლის ალივით მწველი,
გაბედე, თუ ბიჭი ხარ და,
აბა, შეასე სელი.

მხატვარი გიორგი როინიშვილი

ჭიჭი

სამართეველეს ალკა ცა-ისა
და ვ. ი. ლენინის სახელობის
კიონერთა ორბანიზაციის
რესპუბლიკური საბჭოს შერ-
ნალი უმცროსკლასელთაი-
ვის.

გამოდის 1904 წლიდან
საქ. კა ცე-ის გამომცემლობა.

მოთავარი რედაქტორი
ინჟინერი ნიჟარაძე

სარედაქციო კოლეგია: ელზარე ამბო-
კაძე, მანანა ანთაძე, ლაბარა ბაბუა,
მერი ლავითაშვილი, მკვილა მრამე,
გულა ლოსაპერიძე, მამულა მრამე-
ლიშვილი, ჯურხა ნაღორაძე, გი-
ორგი როინიშვილი (სამხატვრო რე-
დაქტორი), თხმეზ ნალაური (პ/მგ.
მდივანი), გივი ძმინაძე, მარცხა ხარა-
ტიშვილი.

ტექნიკური რედაქტორი
ინჟინერი ვარკეთილი

მისამართი: რედაქციის, გამომცემლობის,
სტამბის — თბილისი, ლენინის, 14. ტელ.
მი. რედაქტორის 93-41-30, 93-98-15;
პ/მგ. მდივნის 93-10-32, 93-98-18; სახმ.
რედაქტორის—93-98-18; განყოფილებე-
ბის: 93-98-19; 93-98-17.

გადაეცა ახაწეობად 13.05.87 წ., ხელმო-
წერილია დასაბუდად 25.06.87 წ., ქაღალ-
დის ზომა 60×90/8, ფიხ. ნაბ. ფურც.
2,5. ტირაჟი 168.000, შეკვეთა №1276

ელაზე ნახატი
სტოვით კიწურაშვილისა

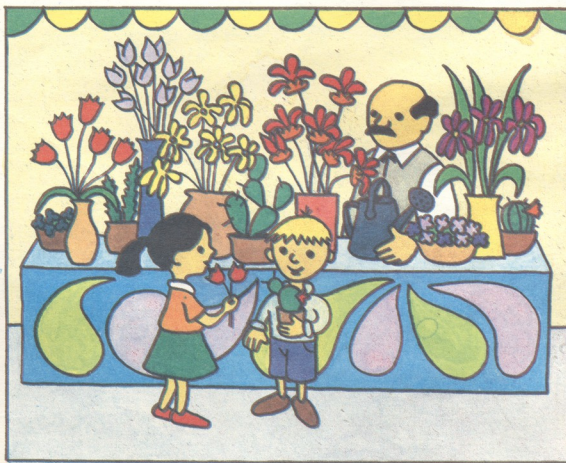
«Дила» («Утро») ежемесечный жур-
нал ЦК ЛКСМ Грузии и Грузинского
Республиканского Совета Всесоюзной
пионерской организации им. В. И.
Ленина для младшеклассников, на гру-
зинском языке.

Отпечатано в типографии издатель-
ства ЦК КП Грузии.
Главный редактор Энвер Нижарадзе
(тел. 93-41-30).

Адрес редакции и издательства:
380096, г. Тбилиси ул. Ленина, 14.
Объём 2,5 печатных листа, тираж
168.000. Заказ №1276

ამ ნახატებს შორის 17 განსხვავებაა

მხატვარი ნანა იოსელიანი